

Mezőgazdasági üzem és kutató-intézet gyakorlati együttműködése

Az MTA Szegedi Biológiai Központja a közelmúltban társulási szerződést kötött a mezőhegyesi mezőgazdasági kombináttal, az ottani állattenyésztési ágazatban keletkező melléktermék, a borjúvérsavó hasznosítására. Erre azután került sor, hogy a biológiai központ genetikai intézetében megoldották ennek a mellékterméknek tisztítását, baktériummentesítését. Megfelelő tesztelési eljárásokkal bizonyították azt is, hogy ez a különleges módszerrel tisztított anyag ugyanúgy alkalmazható a hazai kutatóintézetekben a sejttenyészetek

gyarapítására, mint a korábban a külföldi országokból évente körülbelül 90 ezer dollárért importált ilyen savó. Ebben a tisztított savóban levő proteinek ugyanis a sejttenyészetek fejlődését.

A társulási szerződés alapján a mezőhegyesiek szállították a savót, amelyet a Szegedi Biológiai Központban tisztítanak, majd értékesítenek, és ma már ellátják ezzel valamennyi olyan hazai kutatóintézetünket, ahol erre szükség van. Az értékesítés utáni haszon a

társulási szerződésben meghatározott arányban részül a mezőgazdasági nagyüzem és a szegedi kutatóközpont.

Egy tisztítási és szűrési szabad kapacitással rendelkező másik hazai kutatóintézetnek a társulásba való bevonásával előreláthatóan hamarosan lehetőség lesz a tisztított savótermelés további növelésére. Ekkor már exportálhatjuk is a világpiacon egyébként keresett, tudományos célokra alkalmassá tett mezőhegyesi mellékterméket.

D. J.

A vállalkozás új formái

A szerződéses rendszer kiterjesztése

A fővő év január elsejétől szerződéses rendszerben nemcsak a kereskedelemben, hanem a népgazdaság más területein is működtethető egyes részlegek. A gazdálkodó szervezetek (ipari vagy szolgáltatások) emellett bérbe adhatják eszközeiket, berendezéseiket, épületeiket, műhelyeiket, raktáraikat kisiparosoknak vagy gazdasági munkaközösségeknek.

A szerződéses rendszer főpróbája már lezajlott a kereskedelemben és a vendéglátásban. Ez az üzemeltetési forma lényegében az iparban és a szolgáltatásban is ugyanúgy működik majd, mint a kereskedelemben. Tehát a vállalatok meghirdetik azokat a részlegeket, amelyeket úgy értékelnek, hogy nagyvállalati keretek között nem üzemeltethetők jövedelmezően. Licit dönti el, melyik vállalkozó kapja meg a részleget. A licit alapja az, hogy a „versenyzők” mekkora termelési érték előállítására és mekkora díj befizetésére vállalkoznak. A versenytárgyalás nyertese dönthet; a részleg korábbi dolgozóit alkalmazza vagy kívülről hozza embereit. Utóbbi esetben a dolgozók a vállalat alkalmazottai válnak. Csak olyan részleg üzemeltethető szerződéses formában, amelynek létszáma nem haladja meg a 15 főt.

Gepeink, berendezéseink, eszközeink jobb kiaknázásának és a munkaerő hatékonyabb foglalkoztatásának igénye gazdasági szempontból logikussá teszi a szerződéses rendszer kiterjesztését. Gyakran hallani például, hogy hosszabb-rövidebb ideig munka nélkül áll egyik-másik vállalat drágán vásárolt számítógépe, amire szükség volt ugyan, de egy cég képtelen elegendő feladattal ellátni a masinát és a kezelőszemélyzetet. Más nagyvállalat építőrészleget hozott létre, fontos feladatok elvégzésére: a gyári épületek, csarnokok, óvodák, bölcsődék építésére, esetleg karbantartására. Am idővel a részleg túlnőtt feladatain, vagy a teendők sora lett rövidebb, következőképpen gyakran kell tessék-lássék vagy a szakmától idegen munkát végeznie.

Más vállalatok — háttérparunk erőtlenségéből fakadóan — olyan alkatrészek, részegységek gyártására rendezkedtek be, amelyekből nagy sorozatra van szükség, de csak az év bizonyos szakaszában. Nem valószínű, hogy a vállalaton belül ilyenkor ideiglenesen átcsoportosított dolgozók több jövedelmet, hasznot hajtának a cég számára, mint amikor a megszokott munkát végzik, esetleg szerződéses üzemeltetési formában.

Lehetőség lesz arra is, hogy az ipari és szolgáltatóvállalatok és a szövetkezetek az eszközök és a kapacitások jobb hasznosítása érdekében bérbe adják a vállalkozóknak berendezéseiket, raktáraikat. A szerződés és a bérleti rendszer között több lényeges különbség van. A szerződéses üzemeltetésű egység vállalati keretek között, azon belül működik, és pályázat alapján a vállalat és a részlegvezető között szerződéssel jön létre. A részlegvezető — a kisiparosokhoz hasonlóan — általános jövedelemadókat fizet. Ezzel együtt a szerződéses üzemeltetési forma új szervezeti formának tekinthető, míg a bérlet csupán az állami vagy a szövetkezeti tulajdonban maradó eszközök hasznosítása egy másik gazdálkodó szervezet (kisiparosok, gazdasági munkaközösségek) révén, megfelelő bérleti díj ellenében. A szerződéses üzemeltetési forma — miután itt egy részleg, műhely, csoport, brigád „átadásáról” van szó — magában foglalhatja a munkaerőt, a dolgozó embert is. Bérletnél viszont csak eszközök, esztergapató, daru, teherautó, targoncát, narkológépet, üzlethelyiséget, raktárakat, épületeket lehet — munkaerőt nem.

A szerződéseshez hasonló üzemeltetési formára a szövetkezeti szférában és más gazdálkodó szervezet saját kebelében is lehetőség nyí-

lik, általányszámolóval módszer alapján. Ez esetben is legfeljebb 15 főt foglalkoztathat az általányszámolóval egység.

A kisüzemi formákat a termelő és a fogyasztó emleterméget igényel hozzák létre, jóllehet, létrejöttüket már születésük előtt sok aggodalom (a magántermelés bebiztosítása, a szocialista értékrend lazulása, túlzott jövedelemkülönbségek) kísérik. A különböző jogi és pénzügyi előírások betartásának ellenőrzése a korábbinál lényegesen nagyobb hangsúlyt kap annak érdekében, hogy se a lakosság, se az állam érdekein ne essék csorba, ha néha ezt a kisgazdálkodók meg is kísérelnek.

Rossz fogyasztói mentalitás, amely szerinti eddig „a lángost szeretjük, a lángosost nem”. Vagyis anélkül, hogy az újonnan létrejövő kisüzemek szervezeti formák szerepét túlbecsülnénk (elvégre a társadalmi termelés jelentékeny részét továbbra is korábbi vállalatok és szövetkezetek adják), ne csak a hiánykiegészítő terméket, a választékot bővítő szolgáltatást „értékeltük”, hanem azok létrehozóit is. Annak ellenére, hogy esetleg több munkával több jövedelemre tesznek szert. Elvégre a kisüzemek csak úgy élnek meg, ha valóságos piaci igényt elégítenek ki, a gazdálkodás átlagosnál nagyobb kockázatával.

Molnár Patricia

November 30.—december 6.:

Gyermekkönyvhét

November 30. és december 6. között ismét megrendezik — immár negyedik alkalommal — a *gyermekkönyvhétet*. Az akciónak — a tavalyihoz hasonlóan — az a célja, hogy megnyerje a legfiatalabbakat az olvasásnak, felkeltse érdeklődésüket a könyvek iránt. E szándékot tükrözi a könyvseregzelemle változatlan jelmondata: „*Olvasatok mindennap!*”

Az országos gyermekkönyvhét szervező bizottsága a napokban juttatta el tájékoztatóját és felhívását az iskolákhoz, a könyvesboltokhoz. A felhívásban megállapította, hogy a könyvkiadás és a terjesztés, a könyvkiadás jelentős fejlődése ellenére hazánkban még sok a *nem, vagy keveset olvasó gyermek*. Különösen azok a helyeken, ahol a könyvtérjesztés szervezete, a bolthálózat nem képes elegendő mennyiségű és választékú könyvet eljuttatni, nem működik megfelelő iskolai vagy

közkönyvtár, illetve nagyobb részt olyan gyermekek élnek, akiknek a családjában nem alakult ki a rendszeres olvasás szokása, hagyomány. E településeken a pedagógusok, a közművelődés munkatársai, az úttörőmozgalom vezetői segítségét kérvál a gyermekkönyvhét alkalmából fokozottan szorgalmazzák a könyvellátás javítását.

Paul Florea hegedűestje

Fiatal román hegedűművész estjét rendezi meg az Országos Filharmónia, kamarabérleti sorozatának A/2. koncertjét holnap este fél 8 órai kezdettel a Tisza-szálló termében. A közönség elé lépő Paul Florea mindössze 23 éves, s máris több neves versenyen ért el szép sikereket. Négy éve a párizsi Thibaud-verseny második díját és a monacói nagyher-

Cimbalmok, pianinók, orgonák exportja

Ha cimbalom pendül meg például egy amerikai vagy ausztrál szimfonikus zenekarban, szinte bizonyosan magyar gyártmányú hangszeren csendülnek fel Bartók vagy Kodály dallamai. A korszakos jelentőségű magyar zeneszerzők műveiről világszerte megnőtt az érdeklődés, s alkotásaik egy részének hiteles megszólaltatásához nélkülözhetetlen a cimbalom.

A Fővárosi Művészeti Kézműves Vállalat évente mintegy 50 koncertcimbalmot készítt exportra, egyedi megrendelésre. Az „egyedi” a szó szoros értelmében is vehető, a nagy zenekarokon kívül magán személyek is vásárolják ezt a hangszeret; akad, aki hobbiból ismerekedik vele, mások — cigányzenészként — kenyerüket keresik általa. A nemzetközi piac a jelenleginek a többszörösét is átvénné a magyar vállalat hangszereiből. Az üzem azonban sem cimbalomból, sem az ugyancsak híres pianinóiból és orgonáiból a jelenleginél többet nem tud gyártani. Hiába jó üzlet a hangszerkészítés — egy-egy cimbalom átlagára 1500, a pianinóé 900—1000 dollár —, szakember hiányában keptelenek többet készíteni. Mindössze harminc hangszerkészítő dolgozik a cégnél, és bár jelenleg 25 szakmunkástanulójuk van, mindez kevés, különösen akkor, ha a korábbi tapasztalatok azt bizonyítják: a tanulók fele sem marad a vállalatnál, de még a szakmában sem. A vállalat termelését 1986-ig teljesen leköttették a külföldi megrendelők, hazai művészekhez hosszú idő után először az idén jutott 15 cimbalom. A pianinókat — 1981-ben 220-at készítenek — főleg az NSZK-ba, Hollandiába, Norvégiába, Svájcba szállítják. Orgonáikat is leginkább NSZK-beli megrendelésre készítik. Jelenleg az augsburgi Szent Pankratiusz templom hatalmas orgonáján dolgoznak. A megrendelést versenytárgyaláson nyerték el. Az orgonát litthon teljesen felépítik, „intonálják”, majd részre szedve szállítják a helyszínre.

Emberek és farkasok

Színes olasz film. Elio Vittorini regényéből írta: Valentina Orsini, Fallero Rosati és Giuliana de Negri. Fényképezte: Franco di Giacomo. Zene: Enrico Moricone. Rendezte: Valentíno Orsini. Főbb szereplők: Flavio Buccí, Monica Guerritore, Ivana Monti.

Milánó, 1944. tele. Olasz ellenállók víviák harcukat a hazai fasiszták és a német megszállók ellen. Jellegetes második világháborús városi millió, illegális, konspirációs trükkök és akciók, szerelem, továbbá rendíthetetlen, az igaz ügyért önmagát heroikusan felfáldozó fős.

Fenti, illusztratív monda-

tok után ama bizonyos idősebb generáció, amely személyes élményekből ismeri a háborút (Itáliában vagy Szegeden, Anzálban vagy Moszkvában, mindegy), valószínűleg némi fásultsággal legyinthet: már megnit egy film, ki tudja hányadik, mely az olv fájdalmas, számkra ellefethetetlen idöket idézi föl. A fiatalabbak a villamosmegállóban egymás mellé fektetett hulláknak néznek, a tömeges razzákat, éjszakai jóvődözéseket, és kifarás tiltalmat nem ismerők reménykedhetnek: talán nemcsak izgalmas, de a háború, sajnós, örökösen mondható emberi konfliktusait, erőteliesen felmutató művet láthatnak.

Tizenhatan voltunk a sítása. A támogatás alapcsoportban, mégis minden egyes alkalommal röpké néhány perc alatt elintéztük összeállításunk áhított célját, az ösztöndíj kiosztását. Nem mintha különösebben pénzsóvárok letünk volna. Senki sem gyűjtögetett köztünk, még a szükösebb hóvégekre sem. Kivéve azt a néhány társadalmi ösztöndíjast, akik már másodéves korukra elbizonytalanodtak. Hétszáz, esetenként ezer forintjukat hazaküldték szüleiknek, rakják a bankba mert, ha megváltoztatnák elképzelésüket és felbontják a szerződést, a pénzt vissza kell fizetni. Az ösztöndíj amilyen gyorsan jött, olyan gyorsan ment. Kinek albérletre, kinek reggelire, vacsorára, másnak könyvrészetre, no és a tartozás kiegyenlítésére — mindegyikünkötől. Attól is, akin valóban segített, megától is, akinek „se nem osztott, se nem szorzott” az a néhány száz. Tény, hogy mindig keveselljük, s még annak a kevésnek is számtalan hasznos és haszontalan helyét találtuk.

Megnyugtató érzés lehet a ma egyetemistáinak, főiskoláinak közben tartani, olvasgatni azt a szeptember 28-ji keltezésű vitanyagot, amely a felsőoktatási ösztöndíjrendszer továbbfejlesztéséről szól. Először, mert a továbbfejlesztés a nappali tagozatos hallgatók állami támogatásának növelése, valamint az elosztás demokratizmusának kiszélesítése értendő. De azért is, mert megkérdézi az érintettek véleményét, mert a valóságos helyzet bátor elemzése, értékelés után, konkrét javaslatokat is tartalmaz.

Nem valószínű, hogy az ösztöndíjak tervezett emelése ellen valaki is szól, hiszen a napjainkban érvényben levő alapelvet 1967-ben határozták meg. Azóta az általános ár- és szociálpolitikai intézkedésekkel párhuzamosan csupán egyes elemek változtak, mint a 60, majd 180 forintos pótlék bevezetése, a kategória határok módosítása. A támogatás alapvető összege változatlan maradt. Tizenegy-néhány esztendő bőséges tapasztalatának birtokában sokakban vetődhet fel a kérdés: mire ösztönöz az ösztöndíj ma, amikor egyre több a családos hallgató, miközben kénytelen-kelletlen nyögjük az ezer forintos albérleteket, drágálljuk a könyveket, és még sorolhatnánk. A tanulmányi ösztöndíj aligha serkenthet több mint a „haj, csak 3,51-es átlagot elérjem” közepes vágyára, az immelámmal végzett tudományos diákköri- és közösségi munkára. S bőven akad példa a hallgatók szociális helyzetének merev, időnként irreális kategorizálására is. A kereseti igazolás bizony néha egészen furcsa dolgokat produkálnak. Bolti eladóként dolgozott egy csoporttársunk övegye édesanyja, a család házákon kívül egyebük sem volt, mégis a negyedik kategóriába sorolták, a létező hatból.

A rossz tapasztalatokat elkerülendő, az említett vitanyag két alternatívát is ajánl az ifjúsági parlamentek figyelmébe. Míg egyik a jelenlegi ösztöndíjrendszer keretein belül, addig a másik új, általános rend kialakításában véli a megoldás útját, s a hallgatók adhatnak más, célravezető ötleteket, javaslatokat is.

A választás, az állásfoglalás, a hallgatók és az értük felelős állami és társadalmi szervek feladata. Bizhatunk abban, hogy a jelenleginél korszerűbb, demokratikusabb elvek szerint osztják el a felsőoktatási intézmények diákjaira szánt összegeket, s ennek a gyakorlatban is érvényt kell szerezni, például a KISZ-alapszervezeteknél. Hiszen minden hivatalos igazolásnál, jelentéssel jobban ismerik egy-egyben levő alapelvet 1967-ben határozták meg. Azóta az általános ár- és szociálpolitikai intézkedésekkel párhuzamosan csupán egyes elemek változtak, mint a 60, majd 180 forintos pótlék bevezetése, a kategória határok módosítása.

M. E.

nyelve, kövesse mégoly készséggel is a XX. századi amerikai elbeszélő. Faulkner, Saroyan, Dos Passos technikáját, tömörség és némi egészséges rejtelmesség helyett vonatottságot, nézőtér tanácsalanságot és főként semmitmondó, üres dialógusok karóráit gyakran nézegető effektusait eredményezi. A csend, mely oly sokszor döbbenetes erejű drámai kifejezőeszköz lehet, többnyire süket, mint az ágyú. A kitűnően látzó Flavio Buccí rendíthetelensége és önfeláldozása a történet szerelmi szálának ügyetlen, túladagolt alkalmazása folytán szerelmi konfliktusait félszegen nőcsellekvészként felhasználó hősködésnek tűnhet, a filmonarcú, angyalian szép Monica Guerritore pedig drámai hatás, tragikum, katarzis iránvában tett erőfeszítései ellenére, igencsak szűrkécske marad.

Emberek, vagyis hazátuk szabadságért harcoló, ellenálló bátor férfiak igaz ügye és farkasok, azaz etalattiasodott, vérengző fasiszták háborúskodása a század emberiségének egyik legmegrázóbb témája. S hogy — akár irodalmi mű aláiban is — nem efféle képi megvalósítást érdemel, az biztos.

Domonkos László